

Verdi »Requiem« — Opatija (13. VIII. 1973.)

U nizu priredaba opatijskog »LJETA 73«, Narodno kazalište »Ivan Zajc« uz suradnju s Pjevačkim zborom »Jeka Primorja« pripremila je Verdijev »Requiem«, koji je nedavno izveden u Katedrali u Krku, a sada u Opatiji na velikoj ljetnoj pozornici. Pred prilično ispunjenim gledalištem postava velikog zbora od preko stotinu pjevača i povećanog orkestra, djelovala je kao nagovještaj koncerta koji mnogo obećava, tim više što je i Verdijevo djelo jedno od najpoznatijih i najefektnijih u toj vrsti duhovne koncertne glazbe. Kao solisti u ovoj izvedbi nastupili su gošća iz Sarajeva Ljiljana Molnar-Talajić, sopran, Blanka Zec, alt, Viktor Bušljeta, tenor i gost iz Zagreba Franjo Petrušanec, bas, a dirigirao je Dušan Prašelj.

Uzevši u obzir činjenicu da se na velikoj opatijskoj ljetnoj pozornici daju operne predstave koje u prvom redu djeluju kao spektakl, a Verdijev »Requiem« ima također obilježje izvjesne teatralnosti, pa je zato ovo mjesto imalo donekle svoje opravdanje. Međutim, ako se dublje sagleda u bit djela, onda su ti teatralni efekti ipak periferni, a ostaje kao glavni sadržaj dubina izraza koja tipičnom melodičkom Verdijeva kasnog stvaralačkog razdoblja tumači ideje i vizije sadržane u tekstu mrtvačke mise, čemu daje općeljudske značajke. To je i razlog da taj »Requiem« u čast Alessandra Manzoniya lebdi između crkve i pozornice, te se kao takav svagdje dobro prima, iako bi mu zatvoreni crkveni ili sličan zatvoreni prostor ipak bolje pristajao. Naime, kolikogod je u ovom slučaju vizuelni dojam stvarao imponantnost, toliko su se ipak u akustičkom smislu gubile pojedine fineise onog prozračnog tkiva koje ide od eteričnih pianissima »con sordino« do zaglušnih fortissima što posebno u drugom stavku iznose strah i tjeskobu smrti. Sve su to ugođaji koji slikovito tumače stihove prastarih obrazaca u kojima dominira srednjovjekovna sekvencija »Dies irae« kao središte iz koga se neke misli još jednom ponavljaju u završnom stavku, idejno se povezujući sa svim prethodnima. Međutim, kad je od organiza-

tora bilo tako određeno da se izvedba obavi na otvorenom prostoru, ostaje nam da prikazemo što se od svega toga uspjelo ostvariti.

Pod znalačkim i temperamentnim ravnanjem Dušana Prašelja izvodilački kolektiv uložio je maksimum truda da ostvari veliki oratorijski koncert, što je u cjelini uspjelo i ostavilo na slušatelje dubok dojam. Vrhunac je svakako bio na interpretaciji Ljiljane Molnar-Talajić, koja je dominirala cijelim koncertom. Taj podatan i nosiv glas koji neusiljeno i plemenito oblikuje glazbenu frazu do savršenstva, lebdio je u prostoru kao nešto izuzetno, nešto što se rijetko čuje i usijeca se već od svog početka duboko u svijest. Njezini soli, zatim dijelovi u duetu, triju, ili kvartetu osvajali su svojom izražajnošću, da bi na kraju u stavku »Liberate me...« sintetizirani u solu sa zborom kao kulminacija izvedbe. U stavku »Agnus Dei« tamni, baršunasti glas Blanke Zec činio joj je dobru podlogu tako da je taj duet u oktavi ostao također u nezaboravnu dojamu, isto kao duet s altom u drugom stavku »Dies irae«. Blanka Zec se osim navedenog istakla u svojim solo-mjestima, ali je osobito dobro uspio trio »Lux aeterna«. Viktor Bušljeta je također glasovno raspoložen naglašavao dramske dijelove svoje dionice, dok je Franjo Petrušanec iznenađivao svojim izrazito basovskim timbrom koji je prodornošću svojih dubina kontrastirao sopranu. Zbor je bio na visini svog zadatka, dinamički iznijansirani i ritmički čvrsti, a posebno je uspio kao pratnja sopranu u posljednjem stavku. Orkestar je bio izjednačen koliko god se to može na otvorenom, u nastojanju da se postigne najbolji mogući dinamički raspon. Zamjerke se mogu uputiti fanfarama koje su svoj nastup u drugom stavku počele dosta nesigurno, kao i u početnim taktovima stavka »Sanctus«. Međutim, to su bile ipak sitne mriljice, koje su se brzo zaboravile u dobrim dojmovima što ih je ostavljala izvedba u cjelini. Jer dugotrajni pljesak slušatelja bio je izraz zadovoljstva za rijetki umjetnički događaj koji je, uza sve vanjske okolnosti što smo ih naprijed naveli, bio ipak natprosječne vrijednosti.

V. F.

VIJESTI IZ INOZEMSTVA

In memoriam

P. A. Santini

17. srpnja 1972. godine iznenada je u rodnom mjestu Bibiena (Italija) preminuo talijanski crkveni glazbenik franjevac o. A. Mo Santini. Gospodin ga je pozvao jedne tihe tople ljetne noći, nedaleko od mile mu »crudo sasso« La Verne. Upravo se tih dana po posljednji put »glazbeno« oprostio od privržene i drage publike. Naime, u subotu i nedjelju (7. i 8.) srpnja 1972. g. prigodom Svečanosti dvaju svjetova (»Festival dei due mondi«), o. Santini je dao dva posljednja izvanredno uspjela koncerta na orguljama u katedrali u Spoletu i tako zapečatio svoju dugu i bogatu aktivnost koncertiste na orguljama.

Rodio se 22. rujna 1906. u Bibbieni (Toskana). Od prvih godina djetinjstva u njemu su proklijali redovničko zvanje i velika ljubav za glazbu. Jedno i drugo je za vrijeme gimnazijskih i bogoslovnih nauka pod stručnim vodstvom gajio i usavršavao. Godine 1929. je zaređen za svećenika i polazi u Rim na Papinski Institut za crkvenu glazbu. Odličnim uspjehom je diplomirao: gregorijanski koral (Ferretti), crkvenu kompoziciju (Dagnino, Dobici, Refice, Casimiri) i orgulje (Manari, Vignanelli). Radi prirodne

nadarenosti, izvanredne sposobnosti i — poslije dovršenih nauka — zrelosti odmah je (studeni 1933) imenovan izvanrednim profesorom »L'organo complementare« na Institutu, a od 1944. godine predaje i pratnju gregorijanskih napjeva i postaje redovnim profesorom. Kroz 39 godina poučavanja mo Santini je odgojio stotine i stotine crkvenih orguljaša raspršenih po čitavom svijetu — među njima i nekoliko orguljaša u našoj domovini — koji su kod njega dobili ispravne umjetničke pojmove liturgijskog sviranja. Kao prefekt studija na Institutu od 1970. godine ispoljile su se divne ljudske osobine franjevačke duše: čvrst značaj i očinsko razumijevanje za studente.

Visoko kvalificiran i kompletan crkveni glazbenik, profesor na najvišoj ustanovi crkvene glazbe, pozornost svih svratio je na sebe posebno kao koncertni majstor na orguljama. Mnogobrojnim koncertima — preko 250 — što ih je priređivao po Italiji i izvan Italije (Tanger, Maroko, Španjolska, Švicarska), znao je osvojiti i zainteresirati raznovrsno slušateljstvo. Izrazita glazbena nadarenost potpomognuta snažnom tehnikom, dubokim znanjem, umjetničkom spremnošću, jasnim smislom za stil te izvanrednim poznavanjem

njem organarske znanosti organografije — projektirao je na desetke novih i sudjelovao u obnovi starih orgulja — omogućili su mu da u koncertne programe postavi stare, klasične, romantične i moderne autore. Ali kao da su mu najintimnije bile partiture s bogatom koloraturom, u kojima je njegova čista i bujna umjetnička osjetljivost znala instinktivno naći raznovrsnu i adekvatnu registraciju. Njegove interpretacije na orguljama bile su posebno cijenjene radi čistog fraziranja, poznavanja stila, preglednog tematskog vođenja melodijskih linija i jasne boje zvuka. Svojim instrumentom — orguljama — znao je tako savršeno upravljati da iz prašume raznih srebrenastih glasova pod fantastičnim suncem zajedničkog zvuka proizvede uzvišene i intimne izražajne osjećaje ljudskog srca.

Mo. Santini je i skladao, ali većinom za liturgijsku uporabu. Skladbe su mu pretežno vokalno-crkvene često nastale na poticaj prijatelja za potrebe bazilike sv. Antuna u Rimu. Napisao je desetak misa (jedna je izvedena u zagrebačkoj katedrali), mnogo moteta, psalama, antifona, himana, pjesama i skladbi za orgulje. U skladbama je uočljiv logičan razvoj, jednostavna ali bujna melodija, prirodna deklamacija liturgijskog teksta, široka raspjevanost vlastita talijanskoj vokalnoj crkvenoj glazbi. Izradio je svoj osobni stil u kojem se osjeća utjecaj tradicionalnih modela crkvenih skladbi što ih je poprimio u školi R. Casimirija, računajući u isto vrijeme i na mogućnosti izvađača za koje je skladao. Izražaj mu je jasan, logičan i osjećajan.

Kroz 25 godina — 1933—1968 — bio je regens chori u franjevačkoj bazilici sv. Antuna u Rimu. Formirao je veoma dobar muški pjevački zbor — oko 80 pjevača — od mladih franjevaca studenata — sveučilištaraca s Antonijanuma. Svojom umjetničkom nadarenošću, a još više simpatičnim, prijateljskim i bratskim saobraćajem s mladim studentima ostavio je kod njih uspomenu istinske i nepatvorene bratske ljubavi. Čitave generacije mladih franjevaca sada viših crkvenih dostojanstvenika, provincijala, profesora, učenjaka — mozak reda — prošli su kroz njegovu školu bratstva i franjevačke jednostavnosti.

Ono čime je najviše zadužio franjevački red — sva četiri ogranka — a posebno talijanske franjeve jest: organizirao je i na čvrste temelje postavio udruženje talijanskih franjevaca glazbenika. Predsjedao je kongresima u Firenci, Asizu, Loretu itd. i davao direktive na tečajevima udruženja. Tu su se stvarale upute i uređenja a reformi glazbenog školstva crkvene glazbe u franjevačkom redu i o obnovi postkoncilske liturgijske glazbe. Bio je član odbora za crkvenu glazbu rimskog Vikarijata.

Otišao je od nas nečujno, po noći, na prstima — iako je bio veoma veseo, živ, pravi Toskanac — ne htijući nikoga uznemirivati, ostavivši nas iznenađeno; on koji kroz gotovo 40 godina nije štedio svoje energije razasipajući prebogatice riznice ove umjetnosti: kao profesor Papinskog Instituta za crkv. glazbu u Rimu, kao organist i regens chori u rimskoj bazilici sv. Antuna, kao poznati i vrijedni majstor na orguljama i neumorni propagator obnovljene postkoncilske liturgijske glazbe.

M.

PRIKAZI

Lovro Županović:

VARAŽDINSKI SKLADATELJSKI KRUG S KRAJA XVIII STOLJEĆA

Ove godine je u nizu **Spomenici hrvatske glazbene prošlosti** (izdanje Društva hrvatskih skladatelja) dr Lovro Županović priredio 4. po redu svezak kojemu je naslov **Varaždinski skladateljski krug s kraja XVIII st.** Svezak je objelodanjen neposredno prije održavanja Varaždinskih baroknih večeri, a izbor skladbi prilagođen je jednom koncertu (vremenski i stilski). Tako je, napomenuo je autor ovog sveska u predgovoru, »možda i po prvi put u hrvatskoj glazbenoj kulturi, postignuta sinhronost optičkog i zvučnog prezentiranja stanovite glazbene građe«, a na Varaždinskim baroknim večerima ponovno su u punom zvučnom sjaju oživjela djela varaždinskih skladatelja.

Varaždinski skladateljski krug tvore tri skladatelja: Ivan Werner (1752—1786), Leopold Ignacije Ebner (1769—1830) i poznati češki skladatelj Ivan Krstitelj Vanhal (1739—1813) koji je radi oporavka od bolesti proboravio oko 8 godina na imanjima grofa Erdödyja u Varaždinu i okolici. I. K. Vanhal je za vrijeme boravka u Varaždinu napisao 10 djela (3 za svjetovno i 7 za duhovno područje) koja do sada nisu bila poznata široj javnosti. U ovom su svesku priređene njegove dvije simfonije (**Simphonia ex C i Sinfonia in G**). I. Werner je 10 posljednjih godina života djelovao kao gradski orguljaš u Varaždinu. Napisao je 6 djela s duhovnog područja. Među njima se osobito ističe **Benedictus** (za alt, bas, 2 violine i orgulje); ovim je djelom skladatelj predstavljen u ovoj zbirci. L. I. Ebner je najznačajniji predstavnik ovog skladateljskog kruga. Podrijetlom je Austrijanac, ali se rodio, odgojio i djelovao cijelog života u Varaždinu. Vrijeme njegova skladateljskog djelovanja zahvaća

konac 18. i tri decenija 19. st. U ovom je izboru predstavljen samo djelima koja su nastala krajem 18. st: od 4 nastala djela 2 su priređena u ovom svesku oratorij **Pod križem i Arija u čast sv. Ivana Nepomuka**. Posebno treba istaknuti oratorij **Pod križem**, jer je to — ma da je najranije poznato Ebnerovo djelo — najbolje i u njegovoj i uopće u dotadašnjoj glazbenoj literaturi varaždinskih skladatelja.

Autor je, dosljedan dosadašnjoj praksi, i u ovom svesku u studiji obradio povijesni okvir u kojem su varaždinski skladatelji djelovali, podatke o njihovu životu i stvaralačkom radu, iznio analizu priređenih djela usporedivši ih sa ondašnjih evropskim stvaralačkim nastojanjima, opisao postupak pri izradi partitura i na kraju donio kratki sažetak na francuskom jeziku. U partiturama je svaki svoj zahvat vidljivo naznačio (uglatim zagradama, odnosno manjim notnim znakovima) pa je moguć i uvid u izvorni oblik skladbi (rukopisi — partiture čuvaju se u arhivu samostana Uršulinki u Varaždinu) i postignuta je potrebna preglednost. U »Benedictusu« I. Wernera ostavljen je — razumije se — samo latinski tekst, a u »Ariji u čast sv. I. Nepomuka«, odnosno u oratoriju »Pod križem« uz originalni njemački tekst potpisan je i hrvatski prepjev V. Rabadana. Već je napomenuto da su pripremljena djela varaždinskih skladatelja oživljena na izvrsno izvedenom koncertu spomenutih skladbi na Varaždinskim baroknim večerima, što je svojevrstan uspjeh i povjerenje prema muzikološkom radu dra L. Županovića sa strane onih koji su organizirali koncertne izvedbe. I kao što su prema sudu izvjestitelja izvedene skladbe bile pravi umjetnički doživljaj, tako su i varaždinski skladatelji i njihova djela vrijedno otkriće glazbenih dostignuća u povijesti hrvatske glazbe, kojim će se obilno moći poslužiti i oni crkveni zborovi koji su u mogućnosti pripremati koncerte duhovne glazbe.

I. Š.